

FUAD KÖPRÜLÜ ve TEKKE EDEBİYATI

Azmi BİLGİN*

“Lisanını, edebiyatını, tarih ve coğrafyasını -şüphesiz tafsilâtıyla değil fakat umumî hatlarıyla- bilmeyen bir adam pek mükemmel bir mühendis veya tâcir olabilir; lâkin hiç bir zaman kendi milliyetini müdrük, harsını muhafazaya azimkâr, hulâsa kendi milletine müfid bir fert olamaz.” diyen Fuad Köprülü, edebiyat, tarih, ve kültür alanlarında olduğu gibi, tasavvufun Türkler arasında yayılmasından sonra teşekkül eden tekke edebiyatının Türk edebiyatı içerisindeki yerine ve önemine dikkat çekerek, bu alanda da çok önemli araştırmalarda bulunmuştur. Bu alanda yazdığı *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar* adlı ölmez eserini yayımladığı yıllarda yerli ve yabancı araştırmacılar tarafından hayret ve hayranlıkla karşılanmıştır.

Köprülü bu eserini kaleme almadan önce hiç şüphesiz bu kitabına zemin teşkil edecek olan Ahmed Yesevî ve Yunus Emre hakkında çok önemli makaleler kaleme almıştır.

“Yunus Emre” adıyla 1913’te (*Türk Yurdu*, IV, [İstanbul, 1329/1913], s. 612-621) kaleme aldığı makalede, evliya ve şuarâ tezkirelerindeki bilgilere değinilerek Yunus’un hayatı, vefatı ve mezarı hakkındaki bilgilerin farklılığını ortaya koyar. Yine aynı yıl “Yunus Emre : Âsârı” (*a.g.e.*, V, [1329/1913], s.922-930) başlıklı makalesinde Yunus’un *Divan*’ı ve *Risâletü’n-nushiyye*’si üzerinde durur. Yunus Emre’nin Türk halk edebiyatı üzerinde ve özellikle de tekke edebiyatında tasavvur edilemeyecek kadar büyük tesir icra ettiğini belirtir.

Köprülü bir yıl sonra “Hoca Ahmed Yesevî, Çağatay ve Osmanlı Edebiyatları Üzerindeki Tesiri” (*Bilgi Mecmuası*, I, [İstanbul, 1914], s.611-645) adlı araştırmasını yayımlar. Bu makalede “Orta Asya ve Anadolu Türklerinin ortak bir edebiyata sahip oldukları” tezini çok kuvvetli delillere dayanarak ortaya koyar. Tekke edebiyatının Orta Asya’daki en büyük temsilcisi Yesevî’nin tarikatı, silsilesi ve dervişleri hakkında önemli bilgiler verir. Aynı yıl “Süleyman Fakîh, Mevlid-i Şerîf” (*İkdam*, nr.6095, 10 Şubat 1914) adlı gazete yazısında, “Saray edebiyatıyla avâm edebiyatının en son ittisâl noktalarından biri addolunabilir” diyerek, devrin yaygın tasavvufî inanışına da yer veren ve Türk halkı arasında asırlardır okunagelen *Mevlid*’ in önemine değinir. Köprülü *Mevlid*’le ilgili olarak

* Yard. Doç. Dr., İÜ. Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

“Mevlid Merâsîmî” (*Tevhîd-i Efkâr*, 4 Mart 1922/5 Recep 1340, s.3) adlı bir başka yazıda mevlid merasiminin İslâm ve Türk âleminde ne zaman başladığını araştırır, bu merasimin Osmanlı Türkleri arasındaki yerini belirtir.

Köprülü'nün “Türk Edebiyatı Tarihinde Usûl” (*Bilgi Mecmuası*, I, [1913], s.3-52), “Türk Edebiyatında Âşık Tarzının Menşe' ve Tekâmülü Hakkında Bir Tecrübe” (*Millî Tetebbûlar Mecmuası*, I, [İstanbul 1915], s.5-46) ve “Türk Edebiyatının Menşeî” (*a.g.e.*, II, [1915], s.5-78) adıyla yayımladığı makaleler; daha sonra kaleme alacağı Türk edebiyatının temel eserlerini teşkil edecek olan *Yeni Osmanlı Târîh-i Edebiyyâtı* (İstanbul 1332, Şehâbeddin Süleyman'la birlikte), *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar* (İstanbul 1918), *Türk Edebiyatı Tarihi* (İstanbul 1926) ve *Türk Saz Şâirleri I* (Ankara 1962) gibi eserlerin metodunu, yönünü ve alt yapısını oluşturmuştur.

Yeni Osmanlı Târîh-i Edebiyyâtı'nda "Devr-i Tasavvuf" bölümünde "Hükûmet-i Osmâniyye, o esnadaki bütün tavâif-i mülûk gibi, şeyhler ve tasavvuf üzerine teessüs etmiştir... Osmanlı târihinin mukaddimesini devr-i tasavvuf açtığı gibi târîh-i edebiyâtını da yine devr-i tasavvuf açıyor" diyerek (s. 132, 133) "Medhal" bölümünde ele aldığı Mevlâna, Sultan Veled ve Yunus Emre'ye ilâve olarak Âşık Paşa, Süleyman Çelebi, Şeyhî, Ahmedî ve Kadı Burhâneddin gibi mutasavvıf-şâirler ve eserleri hakkında bilgi verir.

“İslâmiyet'ten sonraki Türk Edebiyatı'nda, millî ruhu ve millî zevki anlayabilmek için en çok tedkike lâyük bir devir, halk lisanını ve halk veznini kullanmak suretiyle geniş bir kitleye hitabetmiş eserleri asırlarca yaşamış büyük mutasavvıflar devridir... Eski zamanlarda Acem ve Tanzimat'tan beri Avrupa tesiri altında kendi millî şahsiyetimiz unutulduğu için halka ait olan, halktan gelen her şey gibi bu halk-tasavvuf edebiyatı da şimdiye kadar ihmâlkâr bir surette, hatta istihfafla telakkî edildi. Acem taklidi sanatkârların yanında halk mutasavvıfları unutuldu... İlk safhalarında -belki de propagandacı bir gaye takip ettiği için- biraz kuru ve basit eserler veren bu edebiyat, asırlar boyunca incele incele Türk'ün millî dehâsını gösterecek derecede hususî bir mahiyet almış, Acem mutasavvıflarının en yüksek mahsûlîleriyle ölçülebilecek eserler vücuda getirmiştir. Araplar'da ve Acemler'de benzerlerine tesadüf edilemeyecek kadar millî olan bu avâmî tasavvuf edebiyatı, işte bundan dolayı hususî ve itinalı tedkiklere lâyıktır...” (*Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar*, Ankara 1984, s.1-2) diyerek tekke edebiyatının Türk edebiyatı içerisindeki önemine işaret eden Köprülü, bu alanda çok ciddî araştırmalar yapılmasının gerekliliğine dikkat çeker. Fuad Köprülü, 1918 yılında, daha önceki dönemlerde eşine rastlayamayacağımız, her zaman bir temel eser olarak karşımıza çıkan, bugün bile aşılamayan *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar* adlı eserini ortaya koymuştur. Bu eserde Orta Asya'da tasavvufun Türkler arasında yayılmasıyla teşekkül etmeye başlayan tekke edebiyatının nasıl başlayıp ne şekilde geliştiği, Anadolu'ya intikali ve buradaki yayılması, kaynaklardaki bilgiler en ufak noktalarına kadar değerlendirilerek ele alınmıştır.

İki kısımdan oluşan eserin birinci kısmında altı, ikinci kısmında ise dört ayrı bölüm bulunmaktadır. Bu bölümlerin her birinde çeşitli alt başlıklara yer verilerek, ele alınan konular en ince ayrıntılarına varıncaya kadar işlenmiş ve en küçük bilgi kırıntıları bile değerlendirilmeye tabi tutulmuştur. Yazar ayrıca kendi yorumlarını da ekleyerek o konuda söylenebilecek her şeyi söylemeye çalışmıştır.

“Birinci Kısım”da, İslâmiyet’ten önceki Türk edebiyatından başlayarak Ahmed Yesevî’ye kadar geçen dönemdeki Türk edebiyatı, Türkler ve İslâmiyet, tasavvuf cereyanı ve tasavvufun Türkistan’da yayılışı genel olarak anlatıldıktan sonra Yesevî’nin menkıbevi ve tarihî hayatı, tarikatı, halifeleri, eseri ve tesirleri ayrıntılı olarak ortaya konur. Bu kısımda Ahmed Yesevî ile ilgili bilgiler çok geniş bir şekilde anlatılırken, halifelerine veya takipçilerine ait bilgiler daha genel bir tarzda verilir. Böylece Doğu Türkleri’nde tekke edebiyatının genel hatları ve tarihî gelişmesi aydınlatılmış olur. “İkinci Kısım”da bu edebiyatın Batı Türkleri’ndeki menşei ve inkişafı ile Anadolu’nun manevî ve edebî hayatı anlatılır. Daha sonra da Yunus Emre’nin monografisi ve bununla ilgili bütün meseleler çeşitli yönleriyle ele alınır. Yunus’un menkıbevi ve tarihî hayatı, ahlâkçılığı, şiirlerinin dili ve edebî mahiyeti işlendikten sonra Yunus’un fikirleri, tasavvufî düşünce zeminine oturtulup titizlikle incelenir. Ayrıca Ahmed Yesevî ile Yunus Emre’nin kısa bir mukayesesi yapılır. Bu kısmın son bölümünde Yunus’un tesirleri ve takipçileri üzerinde durulurken, tekke şiiri ve belli başlı temsilcileri anlatılır. Yunus’un Bektaşî şiiri ve âşık edebiyatına etkisine yer verilir.

Türk edebiyatı tarihinin mükemmel bir şekilde yazılabilmesi için Türkler’de tasavvuf akımının ve tarikatların iyi incelenmesi gerektiğini çok iyi bilen Köprülü’nün bu eseri tekke edebiyatımızın temel kaynaklarından birisidir.

Dönemin müsteşriklerinden Kleman Huar, J. H. Mortmann ve Jul Német kaleme aldıkları tanıtma yazılarında (“Tenkit ve Tahlil: Garp’ta Şark Eserleri”, *Türkiyat Mecmuası*, I, [İstanbul 1925], s.267-289) bu eserle ilgili hayranlıklarını şöyle dile getirmektedirler. Bunlardan K. Huar “Bu bize yalnız yeni olaylar keşfetmek veya yetersiz bilgilerimizi tamamlamakla kalmıyor; yazılış tarzı dolayısıyla da kuvvetli tesirler yapıyor; zîra Batı Avrupa dârülfünûnlarında öğretilen tarihî ve edebî tenkidin en sıkı usûllerinin burada tatbik edildiğini, takdire kadar giden bir hayretle görüyoruz...” (a.g.e., s.267); J. H. Mortmann “Çeşitli ve mühim konuları büyük bir görüş ve vukufla kavrayarak, araştırmalarını, okuyucuları yormayacak bir dille ifade etmek sanatına çok iyi vakıftır. Ayrıca Doğu ve Batı edebiyatlarını çok iyi bildiği için her meseleyi, her konuyu derinlemesine tedkik ve tahlil etmektedir. Eseri, biz Batılılar’ın bir müelliften beklediğimiz bir tarzda terkip edilmiştir. İyice araştırarak düzenlenmiş haşiye ve kayıtlar, metin esere büyük bir kıymet vermektedir.” (a.g.e., s.281); Jul Német ise “Köprülüzâde bu müşkil sahada öyle bir rehber vücuda getirmiştir ki bu rehber bir çok meseleyi hallettiği gibi ileride yapılacak araştırmaları da son derece

kolaylaştıracaktır...” (a.g.e., s.288-289) diyerek hayret ve hayranlıklarını gizleyememişlerdir.

Bu eseriyle Köprülü, bir çok meseleyi halletmekle ve yeni bir görüş getirmekle yetinmiyor, aynı zamanda bir çok yeni meseleleri de ortaya atmış oluyordu. Değiştirilmesi ve düzeltilmesi gereken eksiklikleri de bizzat kendisi tamamladığı için eser daha bir önem taşımaktadır.

Kendisi de Avrupa ilim âlemiyle ilk temasının bu eseriyle başladığını ondan sonra çeşitli Avrupa ilim mecmualarında neşriyatta bulunduğunu söyler. Bundan sonraki yıllarda çalışmalarını Türk edebiyatı tarihi, Türk tarihi ve dinler tarihi gibi sahalarda yoğunlaştıran Köprülü çeşitli gazete, dergi ve ansiklopedi maddelerindeki yazılarında tekke edebiyatı alanına giren konular ve şahıslar üzerindeki çalışmalarına da devam etmiştir.

“Tasavvuf Târîhi” adlı yazısında “tasavvufun edebiyat âlemindeki kuvvetli tesirine” dikkat çekerek tasavvuf tarihi alanında çalışan Veled Çelebi, Mehmed Ali Aynî, İzmirli Hakkı gibi araştırmacıların özellikle Evkaf ve Meşihat-ı İslâmiyye tarafından desteklenmeleri gerektiğine işaret etmiştir (*Dersâadet*, nr.106, 29 Teşrînievvel 1336/1920). “Tasavvuf Târîhi Hakkında” adlı bir diğer tanıtma ve tenkit yazısında, tasavvuf akımının İslâm tarihinde büyük bir rol oynadığı halde, henüz memleketimizde bir tasavvuf tarihinin yazılmadığını belirttiikten sonra, bunun yalnız felsefe ve kelâm tarihiyle değil, siyâset ve edebiyat tarihiyle de çok yakın bir ilgisinin bulunduğunu vurgulamış, tasavvuf tarihi yazılırken çerçevesinin çok geniş tutulmasını, ayrıca müsteşriklerin bu sahada yaptığı çalışmaların da göz önünde bulundurulması gerektiğini ısrarla savunmuştur. Ayrıca tasavvuf tarihinin sûfiyâne bir zihniyetle değil, ancak asrî bir tarihçi zihniyetiyle vücûda getirilebileceğini söyler (*İkdam*, 2 Kanunu evvel 1920).

“En Eski Türk-Âzerî Şâiri Hasanoğlu” adlı makalesinde Devletşah’ın *Tezkire*’inde yer alan bir gazelinden ve mutasavvıf olarak bilinmesinden yola çıkarak bu şairin muhteva ve şekil hususunda Ahmed Yesevî’ye uyduğunu ortaya koymuş (*Dergâh Mecmuası*, I, nr.94, [İstanbul 1921], s.82-83), yine aynı şairle ilgili daha sonraki bir yazısında “Millî lisana ihtimam gösteren bu sûfi şâir, sanat gayesinden ziyade Türk kitesine kendi lisanıyla tasavvuf esaslarını anlatmak gayesini takip ettiğinden her halde hece vezniyle de bir çok manzumeler yazmıştır zann-ı kavîsindeyiz” diyerek bu ilk sûfi Âzerî şairle ilgili görüşlerini de ifade etmiştir (“Âzerî Edebiyatına Ait Notlar: Hasanoğlu ve Habîbî”, *Dârülfünun Edebiyat Fakültesi Mecmuası*, IV/1, [İstanbul, Mart-Nisan 1925], s.68-77). Derviş Rûhullah Efendi’nin yayımladığı *Bektaşî Nefesleri* adlı eseri için kaleme aldığı bir gazete yazısında “Tarikatların kendilerine mahsus hususî bir edebiyatları, musikîleri mevcut olduğunu, bu şairlerin aruzu kusurlu kullandıkları halde millî vezni ve millî şekilleri tamamen Türk zevkine mutabık kullandıklarını” belirtmiştir (*İkdam*, 18 Temmuz 1922). “Tomar-ı Turuk-ı Aliyye’den Melâmîlik” adlı bir diğer yazısında Cemiyet-i Sûfiyye, Meclis-i Meşâyih, Dârü’l-Hikmeti’l-

İslâmiyye gibi kurumların elim bir atalet içinde çalkalanıp dururken, M. Sâdık Vicdânî'nin böyle bir külliye (Halvetiyye ve Kadiriyye de neşredilecektir) neşrine başlamasının takdire şayan bir çalışma olduğunu belirttikten sonra eserde tespit ettiği bazı eksikliklere işaret etmiştir (*İkdam*, nr.9109, 27 Temmuz 1922).

Franz Babinger'in "Der Islam in Kleinasie" (*Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft*, LXXVI, [Leipzig 1922], s.126-152) adıyla yayımlanan ve aynı yıl Türkçe'ye tercüme edilen (Râgıb Hulûsî, *Dârülfünûn Edebiyat Fakültesi Mecmuası*, II/3, [1338], s. 188-221) makalesindeki yanlışları ve bu alanda kendi araştırmaları sonucu varmış olduğu kanaatlerini ortaya koymak için kaleme aldığı "Anadolu'da İslâmiyet - Türk İstilasından Sonra Anadolu Târîhi-i Dînîsine Bir Nazar ve Bu Târihin Menba'ları" (*a.g.e.*, II, [1338], ayrı basım, 129 s.) adlı bir dizi makalesinde Anadolu'ya gelen Türk kitlelerinin itikatları ve sûfilik cereyanının Anadolu'daki yayılışı hakkında ayrıntılı bilgiler verir. (F.Babinger ve Köprülü'nün adı geçen makalelerinin Latin harflerle neşri için bk.: *Anadolu'da İslâmiyet*, [yayına haz.: Mehmet Kanar], İstanbul 1996).

Fuzûlî Hayâtı ve Eseri (İstanbul 1924) adlı eserin girişinde kaleme aldığı "Fuzulî'ye Kadar Âzerî Edebiyatına Bir Nazar" başlıklı makalesinde (s.4-12) Köprülü, Hurûfilikten etkilenmiş olan, Hasanoğlu, Seyyid İmâdeddin Nesîmî (ö. 1404), Habîbî (ö. 1520) ve Hatâyî (ö. 1524) hakkında bilgi vermiş; daha sonra Habîbî'nin hayatı, eseri, şahsiyeti ve nüfuzu hakkında geniş bir araştırma daha yaparak *Câmiu'n-nezâir*'deki bütün şiirlerini, Fuzulî tarafından tahmis edilen gazelini, İsmail Hikmet (Ertaylan) tarafından neşredilen müseddesini yayımlamıştır ("Habîbî", *Dârülfünûn Edebiyat Fakültesi Mecmuası*, VIII, [1932], s.86-133). "Bektaşîliğin Menşe'leri" adıyla yayımlanan yazısında (*Türk Yurdu*, nr.8, [Mayıs 1341], s.121-140; *Tevhid-i Efkâr*, 19-29 Teşrinisânî 1923) tekke edebiyatımızın en büyük temsilcilerinden biri olan Hacı Bektaş Velî'nin tarihî şahsiyeti hakkında bilgi verir. Hacı Bektaş Velî'nin doğrudan doğruya Baba İshak'ın (ö.637/1240) takipçisi sayılabileceğini belirten Köprülü *Bektaşîlik Târîhi* adlı bir eser hazırladığını ve *Vilâyetnâme*'den yararlandığını bildirir. "Mısır'da Bektaşîlik" adıyla yayımladığı (*Türkiyat Mecmuası*, VI, [1939], s.13-40) Bektaşîlik'le ilgili bir başka makalesinde Mısır'a Bektaşî tarikatının ne zaman ve nasıl girdiğini araştırır, Bektaşî an'anesinde Mısır Bektaşîliğinin kurucusu sayılan Kaygusuz Abdal'ın esrarlı şahsiyeti hakkındaki menkıbeleri tahlil ve tenkit ederek, Mısır'da Bektaşîliğin ilk safhasını aydınlatmaya çalışır, ayrıca buradaki Bektaşîliğin XVII-XIX. yüzyıllar arasındaki durumu anlatılarak burada bulunan çeşitli tekkeler hakkında bilgi verir. 1927 yılında o zamana kadar adı bilinmeyen şairlerimizden Said Emre'yi ilim âlemine tanıtır. Yunus Emre'nin şiirleriyle Said Emre'nin şiirlerini karşılaştırır ve Said Emre'nin XIII. yüzyılın sonu ile XIV. yüzyılın başlarında yaşadığını ve Yunus Emre'den etkilenen en eski şairlerimizden biri olduğunu ortaya koyar ("Said Emre", *Hayat Mecmuası*, II, [Ankara 1927], s.302).

“Orta-Asya Türk Dervişliği Hakkında Notlar” adlı makalesinde (*Türkiyat Mecmuası*, XIV, [1964], s.259-262) Nevâî'nin *Nesâyimü'l-mahabbe min şemâyimi'l-fütüvve*'sinde tespit ettiği Orta Asya'da yaşamış ve o bölgede tanınmış olan yirmi Türk dervişinin isimlerini verir ve bu dervişlerle ilgili Nevâî'nin adı geçen eserinde yer alan bilgilerden önemli gördüklerini aktarır. Ayrıca bunların Ahmed Yesevî ve takipçileri hakkında *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar*'da verilen bilgilerin tamamlayıcısı olduğunu söyler.

"Ayrı cinslere mensup ayrı kavimlerin müşterek çalışmaları sayesinde yüksek ve mu'zıl (güç, müşkil) bir mahiyet alan ümmet medeniyeti, Türkler arasında ictimâî iş bölümünü oldukça yüksek bir dereceye çıkardığı için, birbirinden farklı zevk seviyeleri meydana geliyor; bunun neticesi olarak da İslâmiyet tesiri altındaki Türk edebiyatı, çeşitli seviyelere hitab eden çeşitli derecede zümre edebiyatlarından mürekkep, karışık bir "kül" halini alıyor. Halkın çoğunluğu o ilk "il" devrinden kalan hecâî destanların, koşmaların, mersiyelerin, kahramanlık menkıbelerinin terennümüyle meşgul olurken tekkelerde tasavvufî ve âyînî bir edebiyat, medrese ve saraylarda ise Acem ve Arap taklidi klasik edebiyat yaşamaktadır... Eski "il" edebiyatının bir uzantısı olarak "hecâî tekke edebiyatı" gibi, diğer İslâm edebiyatlarında bulunmayan şahsî bir nev' ortaya çıkmış oluyor" ("*Millî Edebiyat*", *Bugünkü Edebiyat*, İstanbul 1924, s.13 [makale 12 Temmuz 1917'de yazılmış]) diyen Köprülü tekke edebiyatının Türk edebiyatı içerisindeki yerini çok iyi tespit etmiş ve millî yönüne de işaret etmiştir.

"Hiç şüphe yok ki İslâmiyet'in kabulünden sonra Türkler'in edebî zevkleri, bedîî temâyülleri eskisinden çok farklı bir mahiyet aldı; eski kavmî edebiyat şekilleri az çok farklarla devam etmekle beraber, bedîî telâkkilerde çok mühim tahavvüller husûle geldi. Çünkü din, ahlâk, hukuk, lisan pek geniş bir nisbette değişmişti. Fakat Şeyhî'lerin, Ahmed Paşa'ların, Bakî'lerin edebiyatı her itibar ile ona yabancı kaldığından, eski kavmî şekiller büyük medeniyetin getirdiği yeni şekillerden hemen hemen hiç müteessir olmadı; ve kendi kendisine, aldığı yeni unsurları yavaş yavaş mas ve temsil ederek, müstakil bir hayat geçirdi. Bizim tekke edebiyatı, sonra âşık edebiyatı İslâmiyet'in eski hars unsurlarıyla imtizacından vücuda gelen yegâne mahsullerimizdir ki, Arap ve Acem edebiyatlarında misline tesadüf olunamaz" ("*Müşterek Kıymetler: Esas*", *a.g.e.*, s.60 [makale 9 Ağustos 1917'de yazılmış]) diyerek tekke edebiyatımızın millî bir edebiyat olduğunu, klasik edebiyatımızda kullanılan şekillerden çoğunun Acemler'den alındığını, bu edebiyatın ürünlerinde de Acemce örneklerinden ayıracak esas farkların bulunmadığını; aradaki farkların ferdî şahsiyetlere ve mahallî hususiyetlere ait cüz'î ve kısmî şeyler olduğunu söyledikten sonra Türkler'in bu "ümmet" devresine mahsus olan ve kendi ruhlarını, şahsiyetlerini -bu devrin kabiliyeti nisbetinde- ihtiva eden yegâne mahsulleri, millî vezinle vücuda getirdikleri tekke edebiyatı şekilleri olduğunu bunların da eski hars unsurlarının imtizacından husule geldiğini belirtmiştir ("*Müşterek Kıymetler: Şekil*", *a.g.e.*, s.51-52 [makale 2 Ağustos 1917'de yazılmış]).

“Tekke edebiyatı dil, vezin, nazım şekilleri ve ifade tarzı bakımından Türk halk edebiyatının bir çok unsurunu almıştır. İnanç itibariyle doğrudan doğruya klasik İslâm kültürüne bağlıdır. Bu edebiyatın ürünlerinde tarikat mensupları kendi mesleklerinin propagandasını daha geniş bir nisbette yapmak için oldukça sade bir dil kullanmışlardır. Tekke edebiyatının bu popüler mahsullerinden başka, bir de aruz ile ve klasik şiir kurallarına uygun olarak vücuda getirilmiş yüksek sınıfa mahsus bir kısım tekke edebiyatı ürünleri daha bulunmaktadır.” (“Sazşairleri, Dün ve Bugün”, *Edebiyat Araştırmaları*, Ankara 1986, s.184-187) diyen Köprülü bu edebiyatın alanını ve mahiyetini de tespit etmiştir.

Köprülü'nün kendi çalışmalarının yanında bu sahada yazılmış olan bazı eserlere ön söz niteliğinde yazıları da bulunmaktadır. Sadettin Nüzhet'in *Bektâşî Şâirleri* '(İstanbul 1930) adlı eserinin başındaki yazısında "Türkler İslâm medeniyeti dairesine girdikten sonra Türk edebiyatının tekâmülü, Türk cemiyetinin içtimâî tekâmülüne paralel olarak devam etti, tasavvuf akımları Türkler arasında kuvvetlenince, Türk edebiyatının umumî çerçevesi içerisinde bir tasavvuf edebiyatı vücuda geldi, bu akımlar çeşitli tarikatlar hâlinde belirince, hemen hemen her tarikatın kendine mahsus bir edebiyat vücuda getirdiği görüldü" (s.V-VII) diyerek bu edebiyatın nasıl teşekkül ettiğini ortaya koyar. Abdülbaki Gölpınarlı'nın *Melâmîlik ve Melâmîler* (İstanbul 1931) adlı eserinin başında yer alan yazısında ise İslâm tasavvufu tarihinin büyük cereyanları arasında çok dikkate şayan olan ve edebiyat sahasında da mühim mahsuller vermiş bulunan Melâmetiyye mesleğinin araştırılmasının önemini vurgulayarak yalnız tasavvuf tarihini değil Türk edebiyatı tarihini de şiddetle alâkadar eden Gölpınarlı'nın melâmîlikle ilgili bu eserinin mühim bir boşluğu doldurduğunu belirtmiştir (s. 1-2).

“Abdal” (*Türk Halk Edebiyatı Ansiklopedisi*, nr.1, [İstanbul 1935], s. 23-53; ayrıca bk. *Edebiyat Araştırmaları 2*, İstanbul 1989, s.362-417); “Abdal Musa” (*Türk Halk Edebiyatı Ansiklopedisi*, nr.1, [İstanbul 1935], s.60-64; ayrıca bk. *Edebiyat Araştırmaları 2*, İstanbul 1989, s.418-428); “Ahmed Yesevî” (*İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul 1978, I, s.210-215); “Âşık Paşa” (*a.g.e.*, I, s.701-706); “Baba” (*a.g.e.*, II, s.165-166); “Bektaş” (*a.g.e.*, II, s.461-464) gibi ansiklopedi maddeleri de Köprülü'nün tekke edebiyatı araştırmalarına da dahil edebileceğimiz çalışmalarından bazılarıdır.